

ZAGREB PRIDE

|

2023

GOVOR MRŽNJE PREMA LGBTIQ ZAJEDNICI:

ANALIZA NARATIVA

Paljenje, trganje, prijetnje, laži i manipulacije

Sadržaj

UVOD

03, 04

METODOLOGIJA

05

ANALIZA NARATIVA MRŽNJE PREMA LGBTIQ OSOBAMA

07, 08, 09, 10, 11

ZAKLJUČAK

12, 13

UVOD

U posljednjih godina, od 2018. do početka 2023. udruga Zagreb Pride podnijela je sveukupno 17 prijava za govor mržnje: 11 kaznenih prijava i 6 prekršajnih prijava za diskriminaciju na osnovi spolne orijentacije sukladno članku 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije. U većini slučajeva došlo je do odbacivanja prijava ili optužbe ili pak policija nije uspjela pronaći počinitelje.

Izraz „govor mržnje“ kao takav se izriekom ne spominje niti u jednom zakonu, ali je govor koji je motiviran mržnjom protiv pripadnika određenih zaštićenih društvenih skupina prepoznat kao kazneno djelo ili diskriminacija.

Kazneni zakon u čl. 325 za kazneno djelo javnog poticanja na nasilje i mržnju navodi sljedeće: „Tko putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način javno potiče ili javnosti učini dostupnim letke, slike ili druge materijale kojima se poziva na nasilje ili mržnju usmjerenu prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, rodnog identiteta, invaliditeta ili kakvih drugih osobina, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine“.

U čl. 25. stavku 1. Zakona o suzbijanju diskriminacije stoji: „Tko s ciljem prouzročenja straha drugome ili stvaranja neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja na temelju razlike u rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovnom stanju, članstvu u sindikatu, društvenom položaju, bračnom ili obiteljskom statusu, dobi, zdravstvenom stanju, invaliditetu, genetskom naslijeđu, rodnom identitetu ili izražavanju i spolnoj orijentaciji povrijedi njegovo dostojanstvo, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom od 5.000,00 do 30.000,00 kuna. (663,61 do 3.981,68 eura).

Poticanje, pogodovanje poticanju i širenje mržnje također se zabranjuje člankom 14. u Zakonu o elektroničkim medijima. Međutim, govor mržnje na društvenim mrežama postaje sve raširenija pojava koja raste iz godine u godinu.

Taj podatak ne čudi s obzirom na to da društvene mreže i dalje ostaju mjesto na kojem, ne razmišljajući o posljedicama svojih komentara i s mogućnošću skrivanja pravog identiteta, ljudi šire i potiču nasilje i mržnju prema raznim društvenim skupinama.

Iako su LGBTIQ osobe izložene govoru mržnje u raznim situacijama i raznim oblicima (na javnom mjestu, u medijima, u elektroničkim medijima) svake godine bilježimo snažan porast govora mržnje protiv LGBTIQ osoba. Govor mržnje u medijskom prostoru i na društvenim mrežama posebno je izražen uoči, za vrijeme i neposredno nakon održavanja Povorke ponosa. Posebice raste nakon tradicionalnog podizanja zastava duginih boja i zastava LGBTIQ identiteta i zajednice na Međunarodni dan protiv homofobije, bifobije, interfobije i transfobije (IDAHOBIT), za održavanja Povorke ponosa u Zagrebu i Splitu, vidljivih kvir kulturnih događaja i manifestacija. Uoči tih događanja na društvenim mrežama i elektronskim novinskim člancima koji obrađuju teme vezane u LGBTIQ osobe i život redovito bilježimo vrlo osjetno povećanje sadržaja koji se može okarakterizirati kao govor mržnje usmjeren protiv LGBTIQ osoba.

Godina 2023., naravno, nije izuzetak pa su tako na dan zagrebačke norijade koja se odvijala nekoliko dana nakon IDAHOBITa, zagrebački maturanti skinuli nekoliko LGBTIQ zastava koje su bile istaknute na trgu ispred Hrvatskog narodnog kazališta, a nakon same Povorke, dostavljač jednog digitalnog servisa za dostavu hrane pokušao je zapaliti zastavu duginih boja na Trgu bana Jelačića. Ove događaje prenijeli su mediji na svojim društvenim mrežama i člancima, što se uz događanja uoči Povorke ponosa koja su također medijski popraćena pokazalo kao, nažalost, plodno tlo za mnoge objave i komentare koji se, bez sumnje, mogu okarakterizirati kao govor mržnje protiv LGBTIQ osoba.

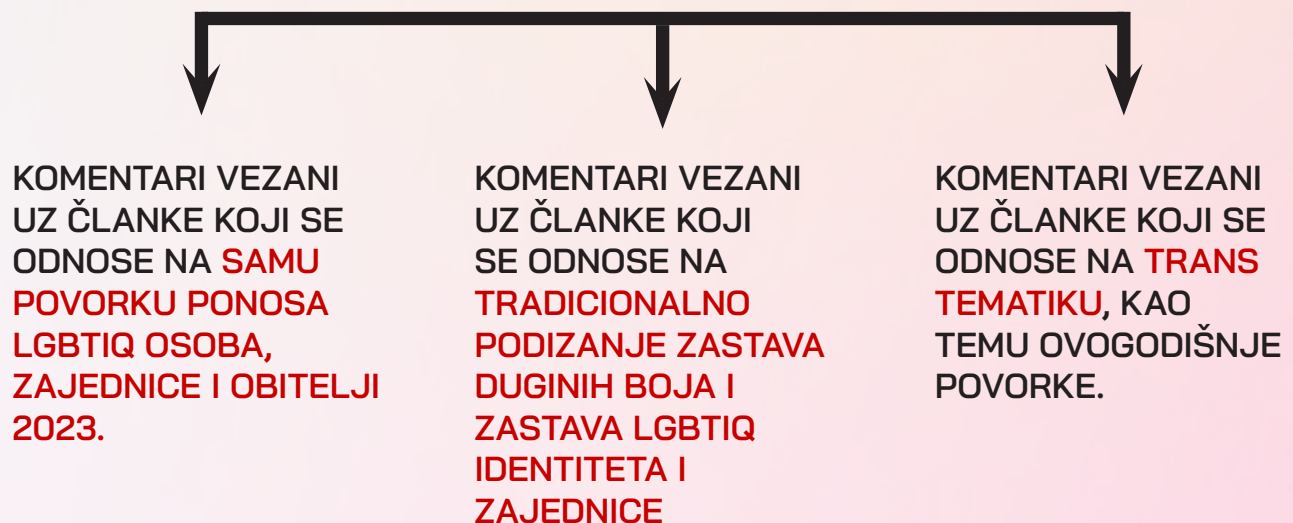
Ovogodišnja povorka ponosa pod nazivom „Zajedno za trans prava“ bila je posebno izazovna zbog sve snažnije i učestalije transfobije koja je zahvatila javni prostor u posljednje vrijeme. Uoči povorke u samo nekoliko dana, tri osobe koje su medijski istupale primile su desetine prijetećih poruka, izravno ili neizravno na društvenim mrežama i izložene su dosad neviđenoj transfobnoj kampanji mržnje i zlostavljanja na osobnoj razini zbog svojih trans identiteta i života.

METODOLOGIJA

Cilj ove analize narativa je utvrditi glavne karakteristike narativa mržnje usmjerenog prema LGBTIQ osobama. U Zagreb Prideu pratili_e smo pojavnost govora mržnje u mjesecu Povorka ponosa 2023. godine i to na društvenim mrežama, internet portalima i komentarima ispod medijskih članaka. Dakle, vremenski okvir je upravo svibanj i lipanj, odnosno mjeseci u kojima se odvijaju događaji vezani uz Povorku ponosa i sama Povorka ponosa koja je održana 10. lipnja 2023. godine.

Odabrani uzorak objava na društvenim mrežama i internetskih članaka bio je namjeren s obzirom na prirodu analize. Naime, odabrali_e smo tj. identificirali_e objave i članke za koje smo vrlo jasno pretpostavili_e da su izazvali mnoge komentare koji potiču i šire mržnju prema LGBTIQ osobama. Kako smo već ranije napomenuli_e, takvih komentara ima izuzetno velik broj pa ih možemo, radi lakšeg snalaženja podijeliti u nekoliko kategorija:

TEME KOJE SU NAMJERNO ODABRANE KAO UZORAK ZA ANALIZU NARATIVA GOVORA MRŽNJE PROTIV LGBTIQ OSOBA

ANALIZA NARATIVA MRŽNJE PREMA LGBTIQ OSOBAMA

Najopasnije poruke mržnje prema LGBTIQ osobama koje smo detektirali_e analizom komentara ispod članaka objavljenih na internetskim portalima te analizom komentara ispod objava na društvenim mrežama jest direktan poziv na nasilje i čak ubojstvo i istrebljenje LGBTIQ osoba te poziv i 'navođenje' na samoubojstvo. Tako smo primjerice na objavi Zagreb Pridea koja najavljuje 22. Povorku ponosa na društvenoj mreži Instagram, u komentarima prebrojali_e čak 63 komentara u kojima je 'stavljena' mrtvačka glava.

”

Treba to početi šamarat i nogom u guzicu na ulici, pa da vidim očete li se dičiti

zapalio bi i njih dvije sa zastavom

Treba vas sve pobit a ja kao sociopat sam prvi

treba im bombu bacit

Uzmi pištolj i pucaj si u glavu

Ubite se pederiiiiiii

”

Uz ovaj narativ, možemo izvesti još tri veća 'podnarativa' koji su međusobno povezani i podupiru se i često se nalaze zajedno u pojedinim komentarima:

- 1) navodi i izjave da su LGBTIQ osobe bolesne i da se trebaju liječiti;**
- 2) izjednačavanje homoseksualnosti s pedofilijom i tvrdnja da LGBTIQ osobe šire svoju propagandu i negativan utjecaj na djecu i uništavaju hrvatsko društvo;**
- 3) zahtjevi da se Povorke ponosa zabrane jer LGBTIQ osobe nemaju na što biti ponosne i ne bi trebale zahtijevati svoja prava.**

Ovi su narativi neodvojivi jer mrzilački sadržaj i govor u komentarima najčešće povezuje ove tri skupine narativa, a zatim eskalira pozivom na nasilje, ubojstvo i/ili samoubojstvo. Pa iako je prošlo više od 30 godina otkako je Svjetska zdravstvena organizacija „homoseksualnost“ skinula s liste psihičkih poremećaja, jasno je da se u konzervativnim društvima, kojim nedvojbeno pripada i Hrvatska, i dalje održava ova netočna i iznimno štetna tvrdnja.

Zabrinjavajuće je što čak trećina srednjoškolaca, koji su u današnje vrijeme ipak izloženi progresivnijim sadržajima i dalje smatra da je homoseksualnost bolest. To je pokazalo *Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj* – istraživački izvještaj za 2021. godinu zagrebačkog Instituta za društvena istraživanja.

Narativ da su „LGBTIQ osobe su bolesne i trebaju se liječiti“ ide od ciničnih komentara kako LGBTIQ osobama treba „stručna pomoć“ i „nisu one krive što su bolesne“ do nazivanja raznim pogrdnim nazivima.

Tako imamo komentare: „*Bolest je bolest i nije za ruganje*“ preko „*nije bolest sve što boli*“ do „*te nakaze treba hitno na psihijatriju*“.

Primjeri narativa:

1) „Navođenje da su LGBTIQ osobe su bolesne i trebaju se liječiti“

”

te nakaze treba hitno na psihijatriju

Bolest teška

Bolest današnjice

sve na psihijatriju na liječenje

Homoseksualnost je psihički poremećaj, i takve osobe treba liječiti, a ne puštati da paradiraju gradovima

Bolest. Šifra F64

Tisuće bolesnih i nastranih zajedno s gradonačelnikom T.T.

”

Povezivanje i izjednačavanje LGBTIQ osoba s pedofilijom konstantno se nalazi u hrvatskom, ali i europskom društvenom i političkom prostoru. Narativ „izjednačavanja s pedofilijom i tvrdnja da LGBTIQ osobe šire svoju propagandu i negativan utjecaj na djecu i uništavaju hrvatsko društvo“ vrlo se često nalazi u komentarima na društvenim mrežama.

Nakon što je nekolicina maturanata na ovogodišnjoj norijadi skinula zastave LGBTIQ identiteta, profesor jedne zagrebačke gimnazije ih je u tome pokušao zaustaviti - „*Profesor pedera i pedofilije. Normalan sigurno nije*“ - bio je jedan od komentara ispod članka koji se dotaknuo upravo ove teme. Iz ovoga potom proizlaze i komentari koji pozivaju na zabranu Povorki ponosa.

Primjeri narativa:

2) „Izjednačavanje s pedofilijom i tvrdnja da LGBTIQ osobe šire svoju propagandu i negativan utjecaj na djecu i uništavaju hrvatsko društvo“

”

Normaliziranje bolesnih fetiša pojedinaca je najveći problem. Još malo pa će ubaciti i slovo za pedofile te nam isto opravdavati kao normalno

Lizačice i čmarci u pohodu Zagrebom za prava i poštivanje pedofilije

Fuj. Bolesnici. Trunu državu iznutra. Đavo radi svoje posle

Ljudima i mladima je dosta da ih jedna manjina terorizira konstantno. A pogotovo je ljudima dopizdilo jer su ovi bolesnici krenuli na malu djecu

”

Primjeri narativa:

3) „Zahtjev da se Povorke ponosa zabrane jer LGBTIQ osobe nemaju na što biti ponosne i ne bi trebale zahtijevati svoja prava“

”

Pederčine odvratne vire iz svih rupa! Treba to početi šamarati i nogom u guzicu na ulici, pa da vas vidim očete li se dičiti, mamu vam bolesnu

Ma koja prava vi želite vi imate samo prava u svoja 4 zida a ne promovirati pederizam po cesti

Bolest je bolest i nije za ruganje, zato se nemate čime ponositi

I roditelji su vam sigurno ponosni pederčine smrdljive

Mislim da je krajnje vrijeme da takve nakaradne povorke zabrane

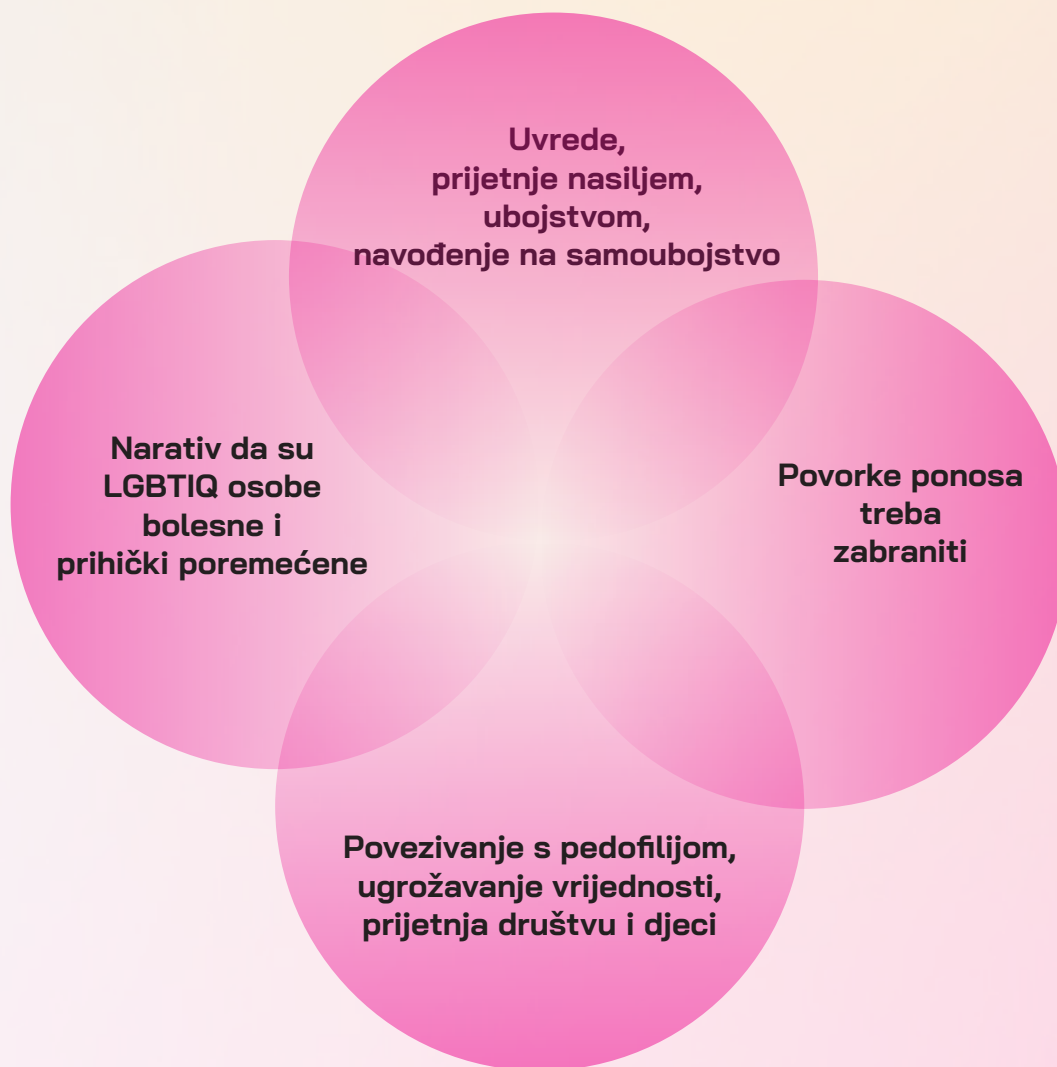
”

Govor mržnje prema LGBTIQ osobama na društvenim mrežama najintenzivniji je uoči i za vrijeme Mjeseca ponosa te uoči i nakon Povorke ponosa s obzirom na to da su LGBTIQ teme tada u fokusu javnosti i česte su objave na društvenim mrežama. Mrzi-lački narativi počinju biti učestali uoči IDAHOBIT-a, kada Zagreb Pride tradicionalno podiže zastave LGBTIQ identiteta na gradske stjegove.

Nažalost, jednom kada se zastave zavijore na gradskim ulicama, često ne prođe niti 24 sata da netko ne pokuša zastave skinuti, otrgnuti ili čak zapaliti što se dogodilo i ove godine skidanjem zastava tijekom zagrebačke norijade i pokušajem paljenja zastave na Trgu bana Jelačića, nakon povorke. Profesor koji je zaustavio skidanje zastava tijekom norijade nazvan je *nenormalnim i profesorom pedofilije*, a dostavljač digitalne platforme koji je zastavu pokušao zapaliti nazvan je *herojem*.

Djevojke koje su pokušale spriječiti paljenje zastave nazvane su *glupačama* te se u komentarima često pisalo kako se i njih trebalo *spaliti zajedno s rainbow zastavom*. Ispod snimke pokušaja paljenja LGBTIQ zastave na Trgu, koja je objavljena na Instagram profilu Indexa, od ukupno 2645 komentara, samo je nekolicina bila pozitivnih.

Kako se približava dan Povorke ponosa LGBTIQ zajednice, osoba i duginih obitelji, koja se 2023. godine održala pod geslom *Zajedno za trans prava*, jer se željelo upozoriti na rastuću transfobiju, tako se i intenzivira narativ govora mržnje. Najčešći „epiteti“ u komentarima objava vezanih uz trans teme kao i ispod intervjua s trans osobama su *nakaze, spodobe i bolesnici*. Komentari koji prate objave o samoj Povorci ponosa sumirani su već u gore navedenim narativima koji najčešće upućuju na to da su LGBTIQ osobe *‘psihički poremećene, svoje nastrane sklonosti nameću društvu i što je najgore od svega, djeci te im zbog toga treba zabraniti da paradiraju’*. Najveći dio mržilačkih komentara nalazi se u nekom od preklapajućih polja dolje prikazanog dijagrama

ZAKLJUČAK

Iako ne postoji poseban zakon o „govoru mržnje“, niti je taj pojam definiran zakonom, Zagreb Pride smatra kako je potrebno dosljedno primjenjivati dvije postojeće zakonske odredbe: odredbu kaznenog djela javnog poticanja na nasilje i mržnju (Kazneni zakon, čl. 325) i odredbu koja se odnosi na prekršajnu odredbu stvaranja neprijateljskog, ponižavajućeg i uvredljivog okruženja (Zakon o suzbijanju diskriminacije, čl. 25.). To je važno kako bi zakonske odredbe imale odvraćajući učinak i kako bi se smanjila mogućnost stvaranja dodatne pravne konfuzije donošenjem novog propisa vezanog za „govor mržnje“. Na pravosudnim organima i policiji je da kroz dosljednu praksu utvrde koji oblici govora mržnje potpadaju pod kaznena djela, a koja se ubrajaju u prekršajna djela diskriminacije stvaranjem neprijateljskog, ponižavajućeg i uvredljivog okruženja.

Također, u potpunosti su nejasni kriteriji na temelju kojih se govor mržnje jednog počinitelja procesuiru, a sličan govor mržnje drugog počinitelja opravdava te se odbacuje kaznena prijava. Time se šalje poruka počiniteljima_icama takvih kaznenih djela kako je govor mržnje prihvatljiv te se na taj način nepopravljivo šteti generalnoj prevenciji kaznenih djela, prilikom čega žrtve takvih djela ostaju nezaštićene.

S obzirom na to da se kaznena djela koja predstavljaju govor mržnje često čine putem interneta, a posebno putem društvenih mreža, u praksi je iznimno teško pronaći počinitelje_ice ukoliko oni_e kriju svoj identitet. Čak i u slučajevima u kojima policija pronađe osobu koja imenom, prezimenom i izgledom odgovara profilu korisnika_ce s kojega je poslan komentar koji predstavlja govor mržnje, protiv takvih osoba se ne nastavlja postupanje jer nije nedvojbeno utvrđeno kako je baš korisnik_ca svog profila počinio djelo, s obzirom na čestu tvrdnju osumnjičenih da se druga osoba koristila njihovim profilom.

Suradnja organizacija civilnog društva na ovom polju posebno je važna radi razmjene iskustva u suzbijanju govora mržnje i prema drugim manjinama, a sve s ciljem jačanja zajedničkih kapaciteta.

Preporuke za unapređenje zaštite LGBTIQ osoba od govora mržnje

1.

Dosljedno provoditi postojeće zakonske odredbe za suzbijanje govora mržnje: kazneno djelo javnog poticanja na nasilje i mržnju (Kazneni zakon, čl. 325) i prekršajno djelo diskriminacije stvaranjem neprijateljskog, ponižavajućeg i uvredljivog okruženja (Zakon o suzbijanju diskriminacije, čl. 25.).

2.

Kroz praksu ili poseban propis, npr. uputu Ministarstva, ustanoviti kriterije za govor mržnje koji se odnosi na kazneno djelo javnog poticanja na nasilje i mržnju, te kriterije koji se odnose na prekršajno djelo diskriminacije stvaranjem neprijateljskog, ponižavajućeg i uvredljivog okruženja.

3.

Izbjegavati podnošenje prekršajnih prijava za remećenje javnog reda i mira za sve oblike govora mržnje, a posebno ako postoji antidiskriminacijska osnova prepoznata kroz Kazneni zakon ili Zakon o suzbijanju diskriminacije.

4.

Potaknuti suradnju organizacija civilnog društva, naročito LGBTIQ organizacija i organizacija koje okupljaju romsku i srpsku zajednicu u RH, radi razmjene iskustva u suzbijanju govora mržnje s ciljem jačanja zajedničkih kapaciteta za stvaranje sudske prakse u povodu podnesenih kaznenih prijava za javno poticanje na nasilje i mržnju, te prekršajnih prijava za diskriminaciju, kao i drugih oblika strateškog sudovanja.

Projekt „Jačanje sustava zaštite i osnaživanje zajednica za prepoznavanje i suzbijanje govora mržnje u Hrvatskoj“ je podržan kroz Fond za aktivno građanstvo, sredstvima Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP grantova. Projekt provodi Kuća ljudskih prava Zagreb u partnerstvu s udrugama Zagreb Pride i Human Rights House Foundation iz Norveške.

Izrada ove publikacije omogućena je financijskom podrškom Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP grantova. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost udruge Zagreb Pride i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

